

مقایسه روند تولید و مصرف دارو در طب سنتی و طب آلوپاتی

دکتر مهرداد کریمی پزشک و دستیار دوره تخصص طب سنتی

MEHRDADKARIMI@YAOO.COM

تلفن ۰۹۱۲۷۹۰۵۴۳۹

دکتر حمید شمسی باغبانان پزشک و دستیار دوره تخصص طب سنتی

تلفن: ۰۹۱۲۲۶۵۶۹۸۲ و ۰۲۶۱۶۴۵۸۰۸۰

[HSHAMS110@YAHOO.COM](mailto: HSHAMS110@YAHOO.COM)

مقایسه روند تولید و مصرف دارو در طب سنتی و طب آلوپاتی

با مطرح شدن مجدد طب سنتی مجامع علمی این سوال را مطرح میکنند که آیا این طب کهن موازین علمی را پیش از مطرح شدن و کاربردی شدن طی کرده است یا خیر بخصوص که علم آمار و تحقیقات کلاسیک عمری بیش از چند صد سال ندارد و عده ای با بیان همین نکته که چون در زمان فعالیت طب سنتی روش های پژوهشی وجود نداشته پس عملاً طب سنتی نمیتواند مستند و مورد اطمینان باشد. با توجه به این که تولید دارو همیشه زیر ذره بین بوده و میبایست تمام مراحل تحقیقات و پژوهش درمورد آن رعایت شود در این مقاله مینا و روند تولید دارو در طب سنتی با طب آلوپاتی - که خود را مقید روش کلاسیک تحقیقات قبل از اعلان نتایج میداند- مقایسه میشود تا خواننده نهایتاً خود در مورد منطقی و علمی بودن طب سنتی قضاوت کند.

برای آن که دارویی در طب سنتی مجوز مصرف را بگیرد سه مرحله را میبایست طی کند :

- الف) انتخاب دارو برای بررسی
- ب) شناخت دارو در آزمایشگاه
- ج) شناخت خصوصیت دارو در عمل

الف) انتخاب دارو برای بررسی

شناخت و بررسی داروی جدید اغلب با مشاهده اتفاقی اثر دارو در یک فرد یا یک بیمار شروع میشود مثلاً فردی بوده و بیماری داشته و تا آن زمان لاعلاج بوده حالا به طور اتفاقی گیاه جدیدی را مصرف کرده و بیماری وی بهبود یافته است. در طب سنتی به هیچ عنوان به این صورت نبوده است که به همین یک مورد استناد شود و دارو برای سایر بیماران تجویز شود بلکه قبل از تجویز به شرح زیر مبادرت به شناخت آن دارو میکردند.

ب) شناخت خصوصیات دارو در آزمایشگاه

در این روش از روی مقایسه خواص دارو با داروهای از قبل شناخته به خواص دارو پی میبرند. دارو را حداقل از ده بابت مورد بررسی قرار میدادند که عبارتند از^۱:

- نتیجه حاصل از حرارت و برودت بر مفرده^۲
- طعم مفرده
- رایحه مفرده
- رنگ مفرده
- شکل مفرده
- صلابت یا نرمی مفرده
- اندازه فیزیکی مفرده
- سرعت رشد و نمو گیاه مفرده
- مفرده کدام قسمت از گیاه بوده است
- محل رشد گیاه مفرده
- وجود سایر گیاهان در نزدیکی آن و اثر آن گیاهان بر این گیاه یا اثر این گیاه بر آن گیاهان

^۱ - نحوه استنتاج از روی هر یک از این مشخصات در کتب به طور کامل توضیح داده شده و خارج از بحث این مقاله است.
^۲ - مفرده معادل دارو میباشد

بر اساس نتایج بررسی های بالا مزاج دارو مشخص شده و اثرات مثبت یا منفی آن روی قسمت های مختلف بدن پیش بینی شده و راه رفع مضرات دارو بیان میشود

ج) شناخت تجربی اثر دارو

به طور کلی قبل از انجام تست دارو بر بدن انسان میبایست آن را حتما در بدن حیوان تست کرد. ولی چه حیوانی؟ آیا نتایج انجام تست روی هر حیوانی قابل استناد و استفاده است؟ از نظر طب سنتی بهترین حیوان که به انسان از نظر مزاجی نزدیک است و نتایج حاصل را میتوان به انسان تعمیم داد میمون می باشد جهت انجام آزمایش حیوان سالم جوان انتخاب شده و تحت رژیم غذایی مناسب دارو به او خورانده و اثرات آن مشاهده میشود و در صورت اطمینان از مضر نبودن آن □ دارو به نحو زیر روی انسان مورد بررسی قرار میگیرد قابل ذکر است که شرایط زیر حتی الامکان در مورد تست روی حیوان نیز مراعات میشود.

- داروی مورد نظر خالص باشد یعنی مخلوط به چیز دیگری نباشد.
- دارو وضعیت اصلی خود را داشته باشد یعنی گرمتر یا سردتر از آن چیزی که است نباشد.
- در افراد سالم یا مزاج معتدل و جوان با حس و ادراک طبیعی از مقدار کم شروع به تست شود و کم کم مقدار آن زیاد گردد.
- در امراض مختلف و متضاد تست شود.
- در زمانهای متفاوتی از روز تست شود.
- در فصول مختلف تست شود.
- در تست در بیماریها قدرت دارو متناسب با قوت مرض باشد.
- به زمان شروع اثر دارو و طول اثر آن دقت شود.
- دقت شود که اثر دارو در بدن مربوط به خود دارو است یا بالعرض میباشد.

پس از طی تمام این مراحل به شرط تایید، داروی جدید با ذکر ماهیت گیاه اصلی، مزاج دارو، افعال و خواص و موارد ضرر و نحوه رفع ضرر وارد کتب طب سنتی شده و اجازه تجویز میابد ولی صرفا با نظر پزشک چون بنا بر مبانی طب سنتی هر فردی مزاج خاص داشته و مصرف هر دارو به نوع بیماری و مرحله بیماری و مزاج فرد بستگی دارد لذا دوز دارویی در مرحله آخر توسط پزشک معین میکردهد اگرچه مقدار حداکثری دوز در کتب بیان شده است.

نکته جالب آن که حکما در طی دوران عمر خود مکررا داروهای قبل را تست کرده و در صورت پی بردن به یافته جدیدی آن را اضافه میکردند و همیشه کتب مرجع بعدی از قبلی مطالب بیشتری داشته است.

نکته بعدی آن که دارویی را نمیتوان یافت که حکما در طی قرون در مبانی آن اختلاف نظر داشته باشند و این به معنای دقت و منطق آنان بوده است.

در مورد داروهای طب الوپاتی با وجود طی مسیر علمی متاسفانه اشتباهات فاحشی اغلب رخ میدهد: مثلا اثرات غیر قابل برگشت مصرف تالیدومید در مادران و نوزادان و یا آرای متفاوت در مورد اثر بخشی اسفناج در مورد جذب آهن در بدن و....

با توجه به موارد مذکور و رجوع به جدول ذیل خود قضاوت کنید آیا طب سنتی بر منطق و روشهای علمی بنا شده است یا خیر؟

طب سنتی	طب الوپلاتیک	
بر اساس شواهد	بر اساس شواهد	انتخاب دارو برای مطالعه
در نظر گرفتن کل دارو	استخراج جزئی از دارو به عنوان ماده موثره	بررسی دارو
بر اساس آزمایش و دارو های	بر اساس دارو های مشابه و	پیش بینی خواص دارو

ازمایش	مشابه و منطق	
اغلب روی موش	روی میمون نزدیکترین حیوان به انسان	تست حیوانی
دامنه دوز	بر اساس مزاج فرد مزاج فصل و... و دامنه دوز و شدت بیماری	دوز داروی تجویزی
بیان میشود	بیان میشود	مضرت دارو
	مصلح بیان میشود	روش رهایی از مضرت دارو
۲۰۰ سال	۲۰۰۰ سال	سابقه مصرف دارو
بسیار	نادر	احتمال عوارض و خطا در صورت تجویز بر اساس مطال بالا
اسفناج و تالیدومید		مثال

منابع: اکسیر اعظم
خلاصه الحکمه
ذخیره خوارزمشاهی
فارماکولوژی پایه و بالینی کاتزونگ